

YATROGENIK KASALLIKLAR. ULARNING PAYDO BŒLISHI. TIBBIY SIR.**Jamaatova Risolat Alimardon qizi. TDSI talabasi.****Ilmiy raxbar: Siddiqov N.N**

Annotatsiya: Tibbiyot xodimining axloqiy va axloqiy me'yorlarga rioya qilishi nafaqat o'z vazifalarini bajarishni, balki o'z vazifalarini bajarishdan bo'yin tovlash yoki noprofessional ravishda bajarganlik uchun javobgarlikni ham ta'minlaydi.

Kalit sŒzlar: Tibbiy sir, Yatrogeniya, Gumanizm, axloq, tibbiy etika, jamiyat, Manipulyativ yatrogeniyalar, Kombinatsiyalangan yotrogeniyalar, Yutrogeniya.

Shifokor kasbi er yuzidagi eng qadimiy va hurmatli kasblardan biridir. Bu odamning azob chekayotganlarga yordam berish zarurligining ifodasidir. Har doim va hamma xalqlar orasida shifo juda qadrlangan. Buni Gomerning: "Ko'p jangchilar uchun bitta malakali tabib bor", degan so'zlaridan ham tushunish mumkin. Tibbiyot inson taqdiri, uning salomatligi va hayoti bilan chambarchas bog'liq. Demak, shifokorning axloqiy xarakteriga alohida talablar qo'yilgan. Ular gumanizm tushunchasi bilan to'liq aniqlangan.

Gumanizmsiz tibbiyot umuman o'z ma'nosini yo'qotadi, tk. keyin u ilmiy tamoyillar tibbiyotning asosiy maqsadi - odamlarga xizmat qilish bilan to'qnash keladi. Gumanizm tibbiyotning axloqiy asosidir. Savol tug'iladi, axloq nima? Etika - bu falsafiy fan, o'rganish ob'ekti, axloq (Aristotel). Axloq - bu ma'lum bir jamiyatda qabul qilingan va taqsimlangan me'yorlar -taqiqlar, ideallar, talablar, retseptlar to'plami. Bu me'yorlar uning madaniyatida mustahkamlangan va ancha barqaror shaklda avloddan -avlodga o'tadi. Axloqning o'ziga xos xususiyati shundaki, u huquqdan farqli o'laroq, yozilmagan qoidalar to'plami sifatida shakllangan va rivojlangan. Shuningdek, axloq falsafaning bir bo'laki sifatida tushuniladi, u inson tabiatini o'rganmaydi, balki o'zini qanday tutish kerakligini o'rgatadi. Shifokor etikasi nima? Bu shifokorning o'z faoliyat sohasidagi harakatlari va xulq -atvorining axloqiy qadriyatlari haqidagi fan. G.I. Tsaregorodtsev tibbiy etikani quyidagicha ta'riflagan: amaliy faoliyat... ". Shunday qilib, tibbiy etika tamoyillari shifokorning nafaqat ma'lum bir bemorga, balki umuman odamlarning sog'lig'iga bo'lgan munosabatini ham hisobga oladi. Jamiyatning rivojlanishi bilan, ijtimoiy va ijtimoiy shakllanishidan qat'i nazar, shifokorning lavozimi ham o'zgardi old shart muvaffaqiyatli davolanish har doim shifokor va bemor o'rtasidagi munosabatlarda ma'lum axloqiy va axloqiy tamoyillarga rioya qilingan va shunday bo'lib qoladi. Tibbiy etika (Lot. Ethica, yunon tilidan. Ethice - axloq, axloq haqidagi fan) yoki tibbiy deontologiya (yunoncha. Deon - burch; oxirgi yillardagi mahalliy adabiyotda "deontologiya" atamasi keng qo'llanilmoqda), - to'plam tibbiy xodimlarning kasbiy majburiyatlarini bajarishda o'zini tutishining axloqiy me'yorlari va tamoyillari. Zamonaviy tushunchalarga ko'ra, tibbiy etika quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi. Ilmiy - tibbiyot fanining tibbiy xodimlar faoliyatining axloqiy va axloqiy jihatlari o'rganadigan bo'limi; Amaliy - tibbiy amaliyot sohasi, uning vazifalari kasbiy etika me'yorlari va qoidalarini shakllantirish va qo'llashdir tibbiy faoliyat. Har qanday tibbiyot xodimi mehr -shafqat, mehribonlik, sevgirlik va sevgirlik, bemorga g'amxo'rlik va ehtiyotkorlik kabi fazilatlarga ega bo'lishi kerak. Shuningdek, Ibn Sino bemorga alohida

yondashuvni talab qilgan: "Siz bilishingiz kerakki, har bir inson o'ziga xos o'ziga xos tabiatga ega. U kabi tabiatga ega bo'lgan odam kamdan -kam hollarda yoki hatto imkonsizdir ". Bu so'z katta ahamiyatga ega, bu nafaqat nutq madaniyatini, balki xushmuomalalik tuyg'usini, bemorning kayfiyatini ko'tarish qobiliyatini, beparvolik bilan jarohat etkazmaslikni ham nazarda tutadi. Shifokorning xatti -harakati, uning ichki intilishlari nuqtai nazaridan ham, tashqi harakatlari nuqtai nazaridan ham, bemorning manfaatlari va farovonligi bilan bog'liq bo'lishi kerak. "Qaysi uyga kirsam ham, men bemorning manfaati uchun kiraman, qasddan, nohaq va zararli narsalardan yiroqman", - deb yozgan Gippokrat. Shifokorning dastlab g'amxo'rlik, yordam, qo'llab -quvvatlashga qaratilgan odamga bo'lgan amaliy munosabati, shubhasiz, professional tibbiy etikaning asosiy xususiyatidir. Gippokrat xayriya va ijro o'rtasidagi to'g'ridan -to'g'ri bog'liqlikni to'g'ri ta'kidlaydi kasbiy faoliyat shifokor Xayriya - bu nafaqat kasb tanlashning asosiy mezonini, balki tibbiy amaliyotning muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi, asosan tibbiy san'atning o'lchovini belgilaydi. "Odamlarga muhabbat bor joyda, - deb yozgan Gippokrat, - sizning san'atingizga muhabbat bor" Tibbiyot kasbida suhbatdoshni hurmat qilish va diqqat bilan tinglash, suhbatning mazmuni va bemorning fikriga qiziqish ko'rsatish, nutqning to'g'ri va tushunarli tuzilishi singari universal muloqot me'yorlari alohida ahamiyatga ega. Tibbiy xodimlarning chiroyli ko'rinishi ham muhim: toza xalat va qalpoqcha, toza olinadigan poyabzal, qisqa tirnoqli qo'llar. Hatto qadimgi tibbiyotda ham shifokor o'z izdoshlariga shunday dedi: "Endi ehtiroslaringiz, g'azabingiz, ochko'zligingiz, jinnilik, bekorchilik, mag'rurlik, hasad, qo'pollik, xunuklik, yolg'onchilik, dangasalik va har qanday yovuz xatti-harakatlardan voz keching". Tibbiyot xodimining axloqiy mas'uliyati tibbiy etikaning barcha tamoyillariga rioya qilishni o'z ichiga oladi. Noto'g'ri tashxis, davolanish, shifokorning xulq -atvori, hamshiralari va kichik tibbiyot xodimlari bemorlarning jismoniy va ruhiy azoblanishiga olib kelishi mumkin. Tibbiy xodimning tibbiy sirlarni oshkor qilish, tibbiy yordamdan bosh tortish, immunitetni buzish kabi harakatlarga yo'l qo'yib bo'lmaydi maxfiylik va boshqalar. Kasallarga g'amxo'rlik qilish, boshqa narsalar qatorida, u bilan muloqot qilishning muayyan qoidalariga rioya qilishni o'z ichiga oladi. Bemorga maksimal darajada e'tibor berish, uni tinchlantirish, rejimga rioya qilish zarurligini tushuntirish, muntazam dori -darmonlarni qabul qilish, sog'ayish yoki ahvolini yaxshilash imkoniyatiga ishonitirish. Bemorlar bilan, ayniqsa, saraton kasalligi bilan og'riqan bemorlar bilan gaplashganda juda ehtiyot bo'lish kerak, ularga odatda aniq tashxis qo'yilmaydi. Va hozirda, antik davrning buyuk shifokori, Gippokrat tibbiyotining otasi: "Bemorni muhabbat va oqilona tasalli bilan o'rab oling, lekin, eng muhimi, uni nima tahdid qilayotganini qorong'uda qoldiring", degan so'zlari muhim bo'lib qolmoqda. Ba'zi mamlakatlarda bemorga ijtimoiy -iqtisodiy mulohazalarga asoslanib, kasallikning og'irligi, shu jumladan o'lim (lat. letalis - halokatli) haqida ma'lumot beriladi. Shunday qilib, AQShda bemor hatto saraton tashxisini undan yashirgan shifokorga qarshi da'vo qo'zg'atishga haqli. Bemor bilan muloqot qilishning deontologik tamoyillarini buzish yotrogenik kasalliklarning rivojlanishiga olib kelishi mumkin (yunoncha-atros- tabib, - gepes- hosil bo'lgan, paydo bo'lgan). Yatrogenik kasallik (yotrogenik kasallik) - bu bemorda shifokor yoki boshqa tibbiyot xodimining beparvolik bilan aytgan so'zlari yoki

xatti -harakatlari natijasida kelib chiqqan, odamda kasallik borligi yoki uning kasalligining og'irligi to'g'risida tasavvur hosil qiladigan patologik holat. . Bemorga etarli bo'lmagan, shikast etkazuvchi va zararli og'zaki aloqalar turli psixogen yotrogeniyalarga olib kelishi mumkin. Ammo, bundan 300 yil oldin, "ingliz gippokratlari" Tomas Sydenham (1624-1689) bemor uchun nafaqat tibbiy xodimning xatti -harakatlari, balki bemorning ruhiyatiga shikast etkazishi, balki boshqa mumkin bo'lgan omillar xavfini ham ta'kidlagan. tibbiy manipulyatsiyaning istalmagan oqibatlari. Shu sababli, hozirgi vaqtda har qanday kasalliklar yotrogenik hisoblanadi, ularning paydo bo'lishi tibbiyot xodimlarining muayyan harakatlari bilan bog'liq. Shunday qilib, yuqorida tavsiflangan psixogen yotrogeniya (iatropsikogeniya) dan tashqari: Jatrofarmakogeniya: bemorga dori ta'sirining oqibati - masalan, dorilarning yon ta'siri;

Manipulyativ iatrogeniyalar: bemorni tekshirish vaqtida salbiy ta'sirlar - masalan, koronar angiografiya paytida asoratlar;

Kombinatsiyalangan yotrogeniyalar: bir qancha omillar ta'sirining natijasi;

Yutrogeniya deb ataladigan narsa tibbiy xodimning harakatsizligi natijasidir.

Tibbiy sir- tibbiy etikaning asosiy tushunchalaridan biri. Kasbiy maxfiylikka ijtimoiy va tibbiy munosabat tarixan rivojlangan. Hech qanday deontologik kontseptsiya tibbiy sir kabi ta'sir o'tkazmagan. Ish paytida shifokor ko'plab ma'lumotlarga ega bo'ladi, ularni tarqatish ko'p tashvish, muammo va hatto bemorning o'zi yoki uning oilasi uchun jiddiy xavf tug'dirishi mumkin. Har bir shifokor, har bir tibbiyot xodimi o'zini professional sirlarni oshkor etishga yo'l qo'ymaslik haqidagi muqaddas an'ananing tashuvchisi sifatida tan olishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Jumaboyev yil, O'zbekistonda falsafa va axloqiy fikrlar taraqqiyoti tarixidan, Toshkent, 1997.

Yusupov etika, Inson kamolotining ma'naviy asoslari, Toshkent, 1998.

Zagritdinova F., Nekotorne problemn biomeditsinskoy etiki, Toshkent, 2005.

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА РАҚАМЛАШТИРИШ: Сиддиқов Нурали Нишоналиевич, ТДСИ Ижтимоий фанлар биоэтика курси билан кафедраси катта ўқитувчиси

НН Сиддиқов - Научно-практическая конференция, 2022

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МОЛОДЫХ СОБСТВЕННИКОВ В СФЕРЕ СРЕДНЕГО И МАЛОГО БИЗНЕСА

НН Сиддиқов - Социосфера, 2020